

پیشه تجارت، اهمیت و مزایا از دیدگاه اسلام

مسلك تجارت از جمله پيشه هايي است كه پيغمبر بزرگوار ما حضرت محمد (ص) به آن پرداخته و در طول سده ها از شهرت خوبي برخوردار بوده است. تجارت در اسلام بر پايه معنويت و فضيلت استوار است.

اسلام به تجارت بهاي فراوان مي دهد و حتي كمال و نقصان عقل را بدان مشروط مي سازد؛ بدین معنی كه مبادرت به پيشه تجارت ملاك رُشد و شگوفايي عقل تلقی گردیده است.

يكي از مباحث مهم و اصولی در اقتصاد مسأله اخلاق است. از نظر اسلام فعاليت های اقتصادی بايد توأم با اخلاق و معنويت بوده تا راه حاصله مشروع باشد. همچنان از اصول و فضيلت های مهم اخلاقی صداقت است، اهميت صداقت و راستی در گفتار و رفتار، نزد خداوند متعال به قدری است كه خداوند متعال از همه پیامبران، به صداقت و راستی پیمان گرفت و آنان را قبل از بعثت به این صفت امتحان نمود.

صداقت و راستی و دوری از حقه و نیرنگ، تقلب و دروغ و امثال این موارد در تمام زمینه ها، امری لازم و ضروری است، اما صداقت در معامله بسیار مهم و مورد تأکید است. رعایت صداقت در معامله اثرات مثبت و فراوانی دارد كه از جمله آنها می توان به مواردی چون جلب اعتماد، برکت در معامله و حصول سود، تبارز نکویی شخصیت، حفظ آبرو، رستگاری و نجابت و ازدیاد صفا و صمیمیت اشاره کرد.

در تاریخ آمده است، یونس بن عبید لباس فروشی می کرد. یک نوعی از لباس های او دو نرخ داشت؛ خودش به نماز رفت، برادرزاده اش را در مغازه گذاشت، مرد بادیه نشینی آمد، لباس درخواست کرد و آن لباس چشمش را گرفت، فروشنده آن لباسی را كه قیمت ارزان داشت مثلاً دوصد درهم بود به نرخ لباس گران به مبلغ چهارصد درهم فروخت. اعرابی پسندیده لباس را خرید و با خود برد. در عرض راه یونس بن عبید او را دید و لباس را شناخت. پرسید: چند خریدی؟ گفت چهارصد درهم، گفت: بیشتر از دوصد درهم نمی ارزد برگرد تا بقیه پولت را پس بگیری. او گفت: نه خوب خریدم، در محل ما این لباس بیشتر از پنجصد درهم می ارزد و من راضی ام. یونس گفت: برگرد، انصاف در معامله و خیرخواهی در راه دین بهتر از تمام دارایی دنیاست. او را برگشت داده و دوصد درهم به او پس داد و به برادرزاده اش گفت: آیا از خدا نترسیدی كه به برادر مسلمانان ظلم كردی و رعایت عدل و انصاف را در معامله به جا نكردی.

از احادیث شریف كه در ارتباط به كاسبی و تجارت روایت شده چنین بر می آید كه تجارت فقط برای افزایش ثروت نیست بلکه وسیله برای تأمین نیاز های مردم و جامعه است. در سایه این كار عقل اجتماعی مردم شگوفا شده و افكارواهی و آسایش طلبی از آن ها دور می شود. در تجارت مواردی است كه می بایست از جانب یک تاجر مسلمان به آن توجه شده و آن را كاملاً در نظر داشته باشد كه شامل نکات ذیل است:

۱- نیت خوب

دار و ندار به نیت بستگی دارد. داؤد طائی گفته است: انواع خوبی ها را دیده ام، اما نیت خوب همه خوبی ها را در خود جمع کرده است، تاجری كه نیت نیک دارد به هدفش رسیده و كارش رونق

خوبی می یابد. نفقه و نیاز های رفاهی خانواده اش را تأمین و همچنان مدیون و محتاج دیگران نمی گردد.

۲- راستگویی و امانت داری

امانت داری و راستگویی در حقیقت سرمایه اصلی تاجر مسلمان است. تاجر مسلمان کاملاً می داند که خداوند علیم است، بر کار هایش آگاه بوده و ناظر اوست. با این ذهنیت از انحراف و کجروی می پرهیزد. پیامبرگرامی اسلام (ص) تاجر امانت دار را چنین وصف نموده: تاجر مسلمان، امانت دار و راستگو در روز قیامت با پیامبران، صدیقین و شهدا محشور می شود.

۳- کثرت ذکر و یاد الله تعالی

در روزگار کنونی که ارزش های مادی محور و معیار اهداف و اغراض قرار گرفته و سعی و تلاش های خسته کننده برای تحصیل جاه و مال؛ دل ها را مضطرب نموده و آرامش و اطمینان دل ها چون کیمیای نایاب شده که فقط با یاد خدا سکون و آرامش می یابد.

۴- انتخاب تجارت به انگیزه تعاون اجتماعی

اسلام با اینکه مالکیت فردی را محترم می شمرد، برای آن حدود و شرایطی وضع کرده تا انسان به یک موجود اقتصادی فاقد رحم و عاطفه تبدیل نگردد و علیه دیگران به زور و نیروی غالب خویش اتکا نکند. بدینگونه اسلام می خواهد واضح سازد که مبادرت به امورات اقتصادی و تجاری می بایست همانند سایر شئون اجتماعی، بر اساس تعاون و احساس مسئولیت نسبت به دیگران، صورت گیرد.

۵- قبول فسخ معامله

هنگامی که خریدار عذر موجه جهت مسترد کردن کالا داشته باشد و به خواهد آنرا برگرداند؛ شایسته است که تاجر مسلمان بپذیرد و سزاوار نیست به چیزی رضایت دهد که سبب زیان و خسارت برادر مسلمان اش باشد.

بر علاوه نکات پنجگانه ای که ذکر شد؛ تاجر مسلمان صفات پسندیده دیگری که شامل پرهیز از احتکار، خود داری از سوگند، قناعت و پرهیز از حرص و کتمان نکردن عیب کالا است، را نیز دارا بوده و بر آن ها، کاملاً پابندی داشته باشد.

عبدالعزیز " سعد رحیمی "

کارشناس مشوره های حقوقی ریاست امور حقوقی